

DESPRE *Autobiografia* SCRIS *de unii meșteșug*

STEPHEN KING

Traducere din limba engleză de
MIRCEA PRICĂJAN

ORION

Colecție coordonată de Laura CĂLȚEA
Redactor: Maria TĂNĂSESCU
Lector: Oana IONAȘCU, Laura CĂLȚEA
Coperta: Alin-Adnan VASILE
Tehnoredactor: Antonela IVAN
Prepress: Alexandru CSUKOR

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KING, STEPHEN

Despre scris - Autobiografia unui meșteșug /
Stephen King; trad. din lb. engleză Mircea Pricăjan. -
București: Nemira Publishing House, 2022
ISBN 978-606-43-1289-1

I. Pricăjan, Mircea (trad.)

821.111

Stephen King
ON WRITING. A MEMOIR OF THE CRAFT
© Stephen King, 2000
All rights reserved.

There Is a Mountain, versuri și muzică de Donovan Leitch.
Copyright © 1967 by Donovan (Music) Ltd.
Administrat de Peer International Corporation.
Copyright reînnoit. Copyright internațional asigurat.
Toate drepturile rezervate.

Granpa Was a Carpenter de John Prine © Walden Music, Inc. (ASCAP).
Toate drepturile administrate de WB Music Corp. Toate drepturile rezervate.
Folosit cu permisiunea Warner Bros. Publications U.S. Inc., Miami, FL 33014.

© Nemira, 2022

ORION este un imprint al Grupului editorial **NEMIRA**

Tiparul executat de ART GROUP PUBLISHING S.R.L.

Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-43-1289-1

CUPRINS

<i>Nota autorului</i>	7
<i>Prima prefață</i>	9
<i>A doua prefață</i>	13
<i>A treia prefață</i>	15
CV.....	17
Ce este scrisul.....	108
TRUSA CU UNELTE.....	113
DESPRE SCRIS.....	143
DESPRE VIAȚĂ: UN POST-SCRIPTUM.....	263
Mai mult, Partea I: Ușa închisă, ușa deschisă.....	283
Mai mult, Partea a II-a: O listă de cărți.....	297

CV

Am fost foarte impresionat de autobiografia lui Mary Karr, *Clubul mincinoșilor*. Nu atât datorită ferocității, a frumuseții ei și a încântătoareii stăpâniri a limbajului neaș al autoarei, cât datorită *totalității* ei – Mary Karr e o femeie care-și amintește *totul* despre primii săi ani de viață.

Eu nu sunt așa. Am avut o copilărie stranie și zbuciumată, crescut de un singur părinte, de mama, care, în primii mei ani de viață, a dus un trai nomad și care – dar nu sunt întru totul sigur de asta – ne-a trimis o vreme, pe mine și pe fratele meu, la una dintre surorile ei pentru că, în acea perioadă era economic și emoțional incapabilă să ne poarte de grijă. Poate că nu făcea decât să fugă pe urmele tatălui nostru, care a acumulat tot soiul de facturi neplătite și apoi și-a luat tălpășița pe când eu aveam doi ani și fratele meu David, patru. Dacă așa au stat lucrurile, căutările ei n-au avut sorti de izbândă. Mama mea, Nellie Ruth Pillsbury King, a fost una dintre primele femei emancipate ale Americii, dar nu fiindcă și-ar fi dorit asta.

Mary Karr își prezintă copilăria într-o panoramă aproape neîntreruptă. A mea e un peisaj încețoșat, din care amintirile răsar ici-colo ca niște copaci izolați... dintr-ăia care par că ar vrea să te-apuțe și să te-nfulece.

Ceea ce urmează sunt câteva dintre acele amintiri, pigmentate cu instantanee din zilele puțin mai coerente ale adolescenței și ale primei mele maturități. Aceasta nu e o autobiografie. Este mai degrabă un soi de *curriculum vitae* – încercarea mea de a arăta cum s-a format un scriitor. Nu cum *a fost* format un scriitor; nu cred că scriitorii *pot* fi formați, nici de împrejurări, nici din proprie voință (chiar dacă așa am crezut cândva). Dotările vin în pachetul original. Dar nu e vorba de înzestrări ieșite din comun; părerea mea e că sunt mulți cei care au, fie și numai în formă latentă, talent de scriitor și povestitor și că acest talent poate fi consolidat și rafinat. Dacă nu aș fi convins de asta, a scrie o carte precum cea de față ar fi o pierdere de timp.

Așa mi-a mers mie, nici mai mult, nici mai puțin – un proces de creștere inegal în care au jucat roluri diferite ambiția, dorința, norocul și puținul talent. Nu vă străduiți să citiți printre rânduri și nu căutați un fir călăuzitor. *Nu* există fire – doar instantanee, majoritatea lipsite de un punct comun.

1

Prima mea amintire e că-mi imaginam că sunt altcineva – îmi închipuiam, de fapt, că sunt Forțosul de la Circul Fraților Ringling. Asta se întâmpla pe când locuiam în casa mătușii Ethelyn și a unchiului Oren din Durham, Maine. Mătușa mea își amintește episodul destul de bine și zice că aveam doi ani și jumătate sau poate trei.

Găsisem un bolțar într-un colț al garajului și reușisem să-l ridic. L-am tras încet-încet pe podeaua cimentată, numai că-n mintea mea eram îmbrăcat într-o piele de animal (leopard, probabil) și duceam bolțarul fără greutate dintr-o parte în alta a arenei circului. Publicul numeros amuțise. Cercul sclipitor al

unui reflector alb-albăstrui îmi urmărea remarcabilul progres. Fețele lor stupefiate spuneau totul: nu mai văzuseră niciodată un copil atât de incredibil de puternic. „Și are doar *doi ani!*“ a murmurat cineva neîncrezător.

Nu știam că în partea de jos a bolțarului își construiseră viespile un cuib mic. Una dintre ele, nervoasă probabil pentru că fusese mutată, a zburat afară și m-a înțepat în ureche. Durerea a fost fulgerătoare, de parcă aș fi inhalat otravă. A fost cea mai cruntă durere pe care o încercasem până atunci, dar m-a acaparat doar preț de câteva secunde. Când am lăsat bolțarul să-mi cadă pe piciorul desculț, zdrobindu-mi toate cele cinci degete, am uitat complet de viespe. Nu-mi amintesc dacă am fost dus la doctor și nu-și amintește nici mătușa Ethelyn (unchiul Oren, proprietarul Bolțarului Malefic, e mort de aproape douăzeci de ani), dar își amintește înțepătura, degetele zdrobite și reacția mea.

— Ce mai țipete, Stephen! mi-a zis. Da' știu că aveai glas în ziua aia.

2

După un an și ceva, mama, fratele meu și cu mine ne aflam în West De Pere, Wisconsin. Nu știu de ce. În Wisconsin locuia o altă soră a mamei, Cal (regină a frumuseții în trupele auxiliare în timpul celui de-al Doilea Război Mondial), împreună cu simpaticul ei soț băutor de bere, și poate că mama s-a mutat ca să fie aproape de ei. Dacă așa au stat lucrurile, nu-mi amintesc totuși să-i fi văzut prea des pe soții Weimer. Pe *niciunul* dintre ei, de fapt. Mama lucra, dar nu mai știu nici măcar ce slujbă avea. Îmi vine să spun că lucra la o brutărie, dar cred că asta a fost mai târziu, când ne-am mutat în Connecticut ca să fim aproape de sora ei Lois și de soțul *acesteia* (Fred nu

bea bere și nu era nici cine știe ce simpatic; era un tip cu părul tuns perie care își conducea mândru decapotabila cu capota *închisă*, Dumnezeu știe de ce).

Cât am stat în Wisconsin am avut parte de un flux continuu de bone. Nu știu dacă plecau pentru că eu și David eram prea zvăpăiați sau pentru că-și găseau slujbe mai bine plătite ori fiindcă mama pretindea o eficiență mai mare decât erau ele dispuse să ofere; știu doar că au fost foarte multe. Singura de care-mi amintesc cât de cât limpede este Eula sau poate că era Beulah. Era adolescentă, era mare cât casa și râdea încontinuu. Eula-Beulah avea un fantastic simț al umorului, până și la patru ani îmi dădeam seama de asta, însă era un simț al umorului *periculos* – ca și când înăuntrul fiecărei explozii de ilaritate, cu bătut din palme, bățâit din cap și tremurat de fese, s-ar fi ascuns o furtună. Când văd înregistrări dintr-acelea cu camera ascunsă în care bonelor și dădacelor li se pune brusc pata și-i plesnesc pe copii fără drept de apel, mă gândesc întotdeauna la zilele mele cu Eula-Beulah.

Era la fel de dură și cu fratele meu David? Nu mai știu. El nu apare în niciuna dintre amintirile astea. Pe deasupra, el era mai puțin vulnerabil la periculoasele răbufniri ale Uraganului Eula-Beulah; la șase ani, era deja în clasa întâi și-și petrecea mare parte din zi în afara sferei ei de acțiune.

Eula-Beulah vorbea, de exemplu, la telefon, râdea cine știe cu cine și mă chema la ea. Mă strângea în brațe, mă gădila, mă făcea să râd, după care, încă râzând, mă plesnea peste cap destul de tare ca să mă doboare la pământ. Apoi mă gădila cu picioarele goale până ce râdeam amândoi din nou.

Eula-Beulah era predispusă la bășini – de genul celor deopotrivă zgomotoase și puturoase. Uneori, când era victima unui asemenea atac, mă arunca pe canapea, îmi acoperea fața cu fundul ei îmbrăcat în fustă de lână și-și dădea drumul.

„Bum!“ țipa cu o veselie maximă. Era ca și când m-ar fi înghițit focuri de artificii cu gaz sulfuros. Îmi amintesc întunericul, senzația de sufocare și îmi amintesc că râdeam. Pentru că, deși ceea ce se întâmpla era oribil, într-un fel era și comic. În multe privințe, Eula-Beulah m-a pregătit pentru critica literară. După ce ți s-a bășit în față o bonă de-un chintal, țipând în același timp „Bum!“, *The Village Voice* e apă de ploaie.

Nu știu ce au pățit celelalte bone, dar Eula-Beulah a fost concediată. Din cauza ouălor. Într-o dimineață, Eula-Beulah mi-a prăjit un ou la micul dejun. L-am mâncat și am mai cerut unul. Eula-Beulah mi-a prăjit un al doilea ou, apoi m-a întrebat dacă mai vreau unul. Avea în ochi o privire care spunea: „*N-ai curaj* să mai mănânci unul, Stevie.“ Așa că i-am mai cerut unul. Și încă unul. Și așa mai departe. M-am oprit după șapte, cred – șapte e numărul care mi-a rămas în minte, și încă destul de clar. Poate că s-a terminat provizia de ouă. Poate că am spus eu „gata“. Sau poate că s-a speriat Eula-Beulah. Nu știu, dar a fost poate un lucru bun că jocul s-a terminat la șapte. Șapte ouă nu sunt deloc puține pentru un copil de patru ani.

M-am simțit bine pentru o vreme, după care am vomitat pe toată podeaua. Eula-Beulah a râs, mi-a trosnit una peste cap, apoi m-a aruncat în șifonier și a încuiat ușa. Bum! Dacă m-ar fi încuiat în baie, poate că și-ar fi păstrat slujba, dar n-a făcut-o. Cât despre mine, nu m-a deranjat cine știe cât să stau în șifonier. Era întuneric, dar mirosea a Coty, parfumul mamei, și pe sub ușă pătrundea o dâră liniștitoare de lumină.

M-am târât până-n fundul șifonierului, frecându-mă cu spatele de hainele și rochiile mamei. Am început să râgâi – râgâieli prelungi și zgomotoase, care mă ardeau ca focul. Nu-mi amintesc să-mi fi fost rău la stomac, dar trebuie să mă fi durut deoarece, când am deschis gura ca să mai scot un râgâit arzător, am vomitat din nou. Peste pantofii mamei. Asta a pecetluit

sfârșitul Eulei-Beulah. Când s-a întors mama de la serviciu, Eula-Beulah dormea adânc pe canapea și micuțul Stevie era încuriat în șifonier, dormind la rândul lui adânc, cu părul plin de ouă prăjite pe jumătate digerate.

3

Șederea noastră în West De Pere n-a fost nici lungă, nici reușită. Am fost evacuați din apartamentul de la etajul doi când un vecin l-a zărit pe fratele meu de șase ani că se târa pe acoperiș și a chemat poliția. Nu știu unde era mama când s-a întâmplat asta. Nu știu unde era nici dacă din acea săptămână. Știu doar că eu eram în baie, cocoțat cu picioarele goale pe calorifer, și mă uitam afară, curios dacă fratele meu va cădea de pe acoperiș sau dacă se va întoarce teafăr în baie. S-a întors. Acum are patruzeci și cinci de ani și trăiește în New Hampshire.

4

Când aveam cinci sau șase ani, am întrebat-o pe mama dacă a văzut vreodată pe cineva murind. Da, mi-a zis ea, văzuse o persoană murind și pe alta o auzise. Am întrebat-o cum poți să auzi pe cineva că moare și mi-a zis că era vorba de o fată care se încase în larg, la Prout's Neck, în anii '20. A spus că fata înotase în mijlocul curentului, nu se mai putuse întoarce și începuse să strige după ajutor. Mai mulți oameni încercaseră să ajungă la ea, dar marea era puternică în acea zi și toți fuseseră împinși înapoi spre mal. În cele din urmă, nu putuseră decât să stea laolaltă, turiști și localnici, printre ei și adolescența care a devenit mama mea, așteptând o barcă de salvare ce n-a mai venit și ascultând strigătele fetei până ce i-au secat forțele și s-a dus la fund. Cadavrul i-a fost scos

la mal în New Hampshire, a continuat mama. Am întrebat-o câți ani avea fata. Mama a zis că avea paisprezece, apoi mi-a citit câteva pagini dintr-o carte de benzi desenate și m-a trimis în pat. Într-o altă zi mi-a vorbit despre cel pe care l-a văzut murind – un marinar care se aruncase de pe acoperișul hotelului Graymore din Portland, Maine, și căzuse pe asfalt.

– S-a împrăștiat, mi-a zis mama pe tonul ei cel mai impasibil.

A făcut o pauză, apoi a adăugat:

– Din el a ieșit o chestie verde. N-am uitat niciodată asta.

Ceea ce-nseamnă că suntem doi, mamă.

5

A trebuit să stau la pat mare parte din cele nouă luni ale clasei întâi. Problemele mele au început cu pojarul – o formă întru totul comună –, apoi s-au înrăutățit zi după zi. Am suferit de nenumărate ori de-o boală despre care credeam că se chema „gât în fâșii“; zăceam în pat bând apă rece și imaginându-mi că aveam gâtul în fâșii roșii și albe (lucru nu departe de adevăr, probabil).

Apoi mi-au fost afectate și urechile și, într-o zi, mama a chemat un taxi (ea nu conducea) și m-a dus la un doctor prea important ca să facă vizite la domiciliu – un specialist în urechi. (Din cine știe ce motiv, îmi formasem ideea că genul ăsta de doctor se chema „otolog“.) Puțin îmi păsa mie dacă se specializase în urechi sau în găoaze. Cu treizeci și nouă de grade febră, de fiecare dată când înghițeam durerea îmi aprindea fața ca un tonomat.

Doctorul s-a uitat în urechile mele, dedicându-și aproape tot timpul (cred) celei din stânga. Apoi m-a întins pe patul de consultație.

– Ridică-te puțin, Stevie, a zis infirmiera lui și mi-a strecurat sub cap o bucată mare de cârpă absorbantă – s-ar putea

să fi fost un scutec –, așa încât, atunci când m-am lăsat la loc, am așezat obrazul pe ea.

Ar fi trebuit să-mi dau seama că era ceva putred în Danemarca. Cine știe, poate că am ghicit.

Am simțit un miros înțepător de spirt. Un zăngănit când doctorul de urechi a deschis sterilizatorul. Am văzut acul din mâna sa – lung cât rigla din penarul meu – și m-am încordat. Doctorul de urechi a zâmbit liniștitor și a dat glas minciunii pentru care doctorii ar trebui să fie numai decît trimiși la închisoare (și cu sentință dublă atunci când minciuna este adresată unui copil):

– Relaxează-te, Stevie, n-o să te doară.

L-am crezut.

Mi-a vârat acul în ureche și mi-a înțepat timpanul. Durerea a întrecut tot ce simțisem până atunci – aș putea-o compara doar cu prima lună de convalescență după ce am fost lovit de-o furgonetă în vara lui 1999. Durerea aia a fost de durată mai lungă, dar nu atât de intensă. Înțeparea timpanului a fost o durere dincolo de lume. Am urlat. Am auzit un sunet în cap – un țocăit ca un sărut zgomotos. Din ureche mi-a curs un lichid cald – a fost ca și când aș fi început să plâng pe gaura greșită. Dumnezeu știe că plângeam deja destul pe găurile potrivite. Am ridicat fața și roind de lacrimi și m-am uitat neîncrezător la doctorul de urechi și la infirmiera lui. Apoi m-am uitat la bucata de pânză pe care o întinsese infirmiera pe partea de sus a patului de consultație. Pe ea era o pată mare și udă. Erau și fire subțiri de puroi gălbui.

– Gata! a zis doctorul de urechi, lovindu-mă amical cu mâna peste umăr. Ai fost foarte curajos, Stevie, și acum s-a terminat.

Săptămâna următoare, mama a mai chemat un taxi, ne-am întors la doctorul de urechi și m-am trezit iarăși întins pe-o parte cu bucata de pânză absorbantă sub cap. Doctorul de

urechi a făcut din nou să se simtă mirosul de spirt – miros pe care încă-l asociez, cum cred că fac majoritatea oamenilor, cu durerea și boala și teroarea – și, odată cu el, a scos și acul cel lung. M-a asigurat iarăși că nu mă va durea și, încă o dată, l-am crezut. Nu complet, dar suficient cât să nu mă agit când mi-a pătruns acul în ureche.

Dar *a durut*, și încă cum. Aproape la fel de tare ca prima oară. Țocăitul din cap a fost și el mai puternic; acum parcă s-ar fi sărutat niște uriași („se mozoleau de să li se înnoade limbile“, cum ne plăcea nouă să spunem).

– Gata! a zis infirmiera doctorului de urechi când s-a terminat totul și eu zăceam într-o baltă de puroi apos. Nu doare decât puțin și nu vrei să fii surd, nu-i așa? În plus, chiar s-a terminat.

Am crezut asta preț de aproximativ cinci zile, după care a venit un alt taxi. Ne-am întors la doctorul de urechi. Mi-amintesc că taximetriful i-a zis mamei c-o să tragă pe dreapta și o să ne dea jos, dacă nu-l poate face pe copilul ăla să tacă.

M-am trezit încă o dată pe masa de consultație cu scutecul sub cap, în vreme ce mama stătea în sala de așteptare cu o revistă pe care probabil că nu era în stare s-o citească (sau așa-mi plăcea mie să-mi imaginez). Încă o dată, mirosul înțepător de spirt și doctorul întorcându-se spre mine cu un ac care părea lung cât rigla din penarul meu. Încă o dată zâmbetul, apropierea, asigurarea că de data *asta* n-o să doară.

De când cu repetata înțepare a timpanului de la vârsta de șase ani, unul dintre cele mai ferme principii ale vieții mele a fost acesta: Dacă mă păcălești o dată, rușine să-ți fie. Dacă mă păcălești de două ori, rușine să-mi fie. Dacă mă păcălești de trei ori, rușine să ne fie amândurora. A treia oară când m-am aflat pe masa doctorului de urechi, m-am luptat și-am strigat, m-am zvârcolit și m-am opus.

De fiecare dată când se apropia acul de partea stângă a feței mele, îl îndepărtam cu un bobârnac. Într-un târziu, infirmiera a chemat-o pe mama din sala de așteptare și amândouă au reușit să mă țină locului cât doctorul să-și poată înfige acul. Am scos un țipăt atât de tare și de lung, că încă îl aud. De fapt, cred că într-o vale adâncă din mintea mea acel ultim țipăt încă mai reverberează.

6

Într-o lună friguroasă și sumbră nu cu mult timp după aceea – trebuie să fi fost ianuarie sau februarie 1954, dacă am pus bine lucrurile cap la cap –, taxiul a venit din nou. De data aceasta, specialistul n-a fost doctorul de urechi, ci un doctor de gât. Încă o dată, mama a stat în sala de așteptare, încă o dată, eu am stat pe masa de consultație cu o infirmieră care trebăluia prin apropiere și, încă o dată, am simțit mirosul înțepător de spirt, o aromă care încă are puterea de a-mi dubla bătăile inimii în doar cinci secunde.

Însă tot ce-a ieșit la iveală de data aia a fost un soi de tampon pentru gât. A înțepat și a avut un gust oribil, dar, după acul lung al doctorului de urechi, a fost o nimica toată. Doctorul de gât și-a legat cu o curea în jurul frunții un instrument interesant. Avea o oglinjoară în mijloc și o lumină puternică și necruțătoare care răzbătea din ea ca un al treilea ochi. Mi s-a uitat pe gâtlej în jos vreme îndelungată, spunându-mi să deschid gura mare până ce mi-au pocnit maxilarele, însă nu m-a înțepat cu ace și, pentru asta, l-am iubit. După o vreme, mi-a dat voie să închid gura și a chemat-o pe mama.

– Problema sunt amigdalele, a zis doctorul. Arată de parcă le-ar fi zgâriat o pisică. Vor trebui scoase.

După o vreme, îmi amintesc că am fost împins pe o targă cu rotile sub niște lumini puternice. Deasupra mea s-a aplecat un om cu mască albă. Stătea la căpătâiul mesei de operație pe care eram întins (1953 și 1954 au fost anii în care am stat mult la orizontală) și eu îl vedeam cu capul în jos.

– Stephen, a zis. Mă auzi?

Am spus că da.

– Vreau să inspire adânc, a zis. Când o să te trezești o să poți mânca câtă înghețată vrei.

Un aparat a fost îndreptat spre fața mea. Așa cum îl văd cu ochiul minții, părea un motor scos din bord. Am tras o gură de aer adânc în piept și totul s-a întunecat. Când m-am trezit am avut într-adevăr voie să mănânc câtă înghețată pofteam, o glumă excelentă, din punctul meu de vedere, pentru că nu pofteam deloc. Îmi simțeam gâtul umflat și gras. Însă era mai bine decât trucul ăla cu acul în ureche. O, da! *Orice* ar fi fost mai bine decât vechiul truc cu acul în ureche. Scoateți-mi amigdalele, dacă e nevoie, puneți-mi piciorul într-o colivie de oțel, dacă vi se pare necesar, dar Dumnezeu să mă ferească de „otiolog”.

7

În anul acela, fratele meu David a trecut în clasa a patra, iar eu am fost retras cu totul de la școală. Mama și reprezentanții școlii căzuseră de acord că pierdusem prea mult din clasa întâi; puteam s-o iau de la capăt în toamnă, dacă îmi permitea sănătatea.

Cea mai mare parte din acel an am petrecut-o fie în pat, fie închis în casă. Am dat gata șase sau șapte tone de cărți cu benzi desenate, am ridicat ștacheta la Tom Swift și Dave Dawson (un pilot, erou din al Doilea Război Mondial, ale cărui avioane de toate felurile întotdeauna „se luptau din răputeri ca să

câștigi altitudine⁴), apoi am trecut la înfiorătoarele povești cu animale ale lui Jack London. La un moment dat, am început să scriu eu însumi povești. Imitația a precedat creația: în carnetul meu *Blue Horse*, copiam cuvânt cu cuvânt benzi desenate din seria *Combat Casey* și, când mi se părea că e nevoie, adăugam descrieri personale. „Erau într-o casă mare de fermă, cuibăriți într-o cameră *afurisită*“, scriam, de exemplu; a trebuit să mai treacă un an sau doi până să descopăr că *drat* și *draft*¹ erau două cuvinte diferite. Din aceeași perioadă îmi amintesc că făceam confuzie între *details* și *dentals*² și credeam că o *bitch*³ era o femeie extrem de înaltă. Un fiu de *bitch* era, astfel, potrivit pentru a fi jucător de baschet. La șase ani, bilele jocului tău de bingo încă se-nvârt aproape toate în urnă.

La un moment dat, i-am arătat mamei una dintre cărțile-tele alea copiate și a fost încântată: îmi amintesc surâsul ei puțin buimac, de parcă nu i-ar fi venit să creadă că propriul odor ar putea fi atât de dotat, de-a dreptul un copil minune, pentru numele lui Dumnezeu. Nu mai văzusem până atunci expresia aia pe fața ei – nu în ceea ce mă privea, în orice caz – și mi-a plăcut la nebunie.

M-a întrebat dacă eu singur am inventat povestea și am fost nevoit să recunosc că o copiasem aproape pe toată dintr-o carte cu benzi desenate. A părut dezamăgită, iar asta mi-a răpit mare parte din plăcere. În cele din urmă, mi-a dat înapoi carnetul. „Scrie una numai a ta, Stevie, a zis ea. Benzile alea desenate *Combat Casey* sunt niște prostii – ăla nu știe decât să le scoată dinții adversarilor. Pun pariu că tu te-ai descurca mai bine. Scrie una numai a ta.“

¹ „Afurisit“ și „plin de curenți de aer“ (n. tr.).

² „Detalii“ și „dentali“ (n. tr.).

³ „Femeie ușoară, târfă“, în limbaj vulgar (n. tr.).

CE ESTE SCRISUL

Telepatie, desigur. E amuzant dacă stai să te gândești: ani întregi s-a tot discutat dacă există sau nu un asemenea lucru, oameni precum J.B. Rhine și-au măcinat creierii încercând să creeze un procedeu valid pentru a-l izola, când el era dintotdeauna acolo, în văzul tuturor, ca Scrisoarea Furată a domnului Poe. Toate artele se bazează într-o oarecare măsură pe telepatie, dar sunt încredințat că scrisul reprezintă chintesența. Poate e doar o prejudecată, însă, și de-ar fi așa, tot la scris ne vom opri, dat fiind că asta este tema discuției noastre.

Numele meu este Stephen King. Scriu prima ciornă a acestui capitol la biroul meu (cel de sub cornișă), într-o dimineață cu ninsoare din decembrie 1997. Mă gândesc la tot felul de lucruri. Unele sunt griji (vederea proastă, cumpărăturile de Crăciun nici măcar începute, soția mea ușor bolnavă din cauza unui virus), altele sunt lucruri bune (fiul nostru cel mic a venit de la colegiu într-o vizită-surpriză, urmează să cânt *Brand New Cadillac*, piesa lui Vince Taylor, împreună cu The Wallflowers la un concert), dar în momentul de față toate astea sunt undeva deasupra. Eu mă aflu într-un alt loc, un loc de la subsol unde sunt o mulțime de lumini puternice și imagini clare. E un loc pe care l-am construit pentru mine de-a lungul anilor. E un loc de unde vezi până departe. Știu că e puțin ciudat, e oarecum

o contradicție ca un loc de unde vezi până departe să se afle la subsol, dar așa e pentru mine. Dacă vă construiți propriul loc de unde să priviți în depărtare, îl puteți pune în vârful unui copac sau pe acoperișul de la World Trade Center sau pe marginea Marelui Canion. E „căruciorul tău roșu“, cum spune Robert McCammon într-unul dintre romanele sale.

Cartea pe care o aveți în față e programată să fie publicată la sfârșitul verii sau la începutul toamnei lui 2000. Dacă așa vor decurge lucrurile, atunci vă aflați față de mine undeva mai în jos pe firul timpului... dar vă aflați probabil în propriul loc de unde priviți departe, cel în care mergeți ca să primiți mesaje telepatice. Nu că ar *trebui* să fiți acolo; cărțile au însușirea de a fi magie portabilă. Eu ascult de obicei una în mașină (întotdeauna în versiune neprescurtată; cred că versiunile prescurtate ale cărților audio sunt sinistre) și port alta cu mine oriunde aș merge. Nu știi niciodată când ai nevoie de o cale de evadare: o coadă lungă de kilometri întregi la un ghișeu, cincisprezece minute pe care trebuie să le petreci pe coridorul unei plictisitoare clădiri de colegiu, înainte ca îndrumătorul tău (reținut în birou de deprimatul sau deprimata de serviciu, care amenință să se sinucidă pentru că e pe cale să nu treacă la cine știe ce materie de doi bani) să iasă pentru a-ți semna o chitanță, săli de așteptare în aeroporturi, spălătorii automate în după-amiezi ploioase și răul cel mai rău care ar fi cabinetul doctorului atunci când el întârzie și trebuie să aștepți o jumătate de oră ca să-ți maltrateze vreo parte sensibilă. În astfel de momente, o carte mi se pare vitală. Dacă trebuie să pierd timpul în purgatoriu înainte să merg mai știu eu unde, cred că aș putea suporta dacă aș găsi o bibliotecă de unde să împrumut ceva (dacă există, probabil că e aprovizionată doar cu romane de Danielle Steel și cărți de bucate, ha-ha, ai căzut de fraier, Steve).

Așadar, citesc pe unde pot, dar am un loc preferat și probabil că aveți și voi unul – un loc unde lumina e potrivită și unde senzațiile sunt, de obicei, mai puternice. Pentru mine este fotoliul albastru din camera de lucru. Pentru voi ar putea fi canapeaua de pe verandă, balansoarul din bucătărie sau poate patul, unde să stați sprijiniți în coate; a citi în pat poate fi un rai, atâta vreme cât aveți lumina potrivită pe pagină și sunteți atenți să nu vărsați pe cearșaf cafeaua sau coniacul.

Să zicem deci că vă aflați în locul de recepție preferat exact în momentul în care eu mă aflu în locul meu de transmisie preferat. Trebuie să urmărim exercițiul mental acoperind nu doar o distanță în spațiu, ci și în timp, însă asta nu e o problemă; dacă încă știm să-i citim pe Dickens, pe Shakespeare și (cu ajutorul unei note de subsol sau două) pe Herodot, cred că ne vom putea regăsi între 1997 și anul vostru. Și iată – telepatie autentică în acțiune. Veți observa că nu am nimic în mână și că nu mișc din buze. Cel mai probabil, nici ale voastre nu se mișcă.

Uitați: aici e o masă acoperită cu o față de masă roșie. Pe ea, e o cușcă de mărimea unui acvariu mic. În cușcă e un iepuraș alb, cu nas roz și ochii încercuiți tot cu roz. Între etichetele din față are o bucată de morcov pe care o ronțăie cu satisfacție. Pe spate, scris clar cu cerneală albastră, e numărul opt.

Vedem același lucru? Ar trebui să ne întâlnim și să ne comparăm notițele pentru a fi absolut siguri, dar eu cred că da. Vor exista inevitabile variații, desigur: unii receptori vor vedea o față de masă de-un roșu-închis, alții vor vedea una stacojie, în vreme ce alții s-ar putea să o vadă în alte nuanțe. (Pentru receptorii daltoniști, fața de masă roșie are cenușiul-închis al scrumului de trabuc.) Unii vor vedea margini zimțate, alții drepte. Cei cu înclinație spre decorațiuni s-ar

putea să adauge puțină dantelă... și chiar vă rog: fața mea de masă e și fața voastră de masă, faceți-vă de cap.

La fel, cușca lasă mult loc pentru interpretare individuală. Pentru început, este descrisă în termenii *comparației aproximative*, care e folositoare numai dacă voi și cu mine vedem lumea și măsurăm lucrurile cu aceiași ochi. E ușor să fii neatent atunci când faci comparații aproximative, dar alternativa e o pedantă atenție la detaliu care elimină toată plăcerea din scris. Ce-ar trebui să spun: „Pe masă e o cușcă lungă de nouăzeci și cinci de centimetri, lată de șaiszeci și doi și înaltă de treizeci și cinci“? Asta nu e proză, e manual. Paragraful nu ne spune nici din ce material e făcută cușca – plasă metalică? bare de oțel? sticlă? –, dar are vreo importanță? Am înțeles cu toții că putem vedea prin ea; dincolo de asta, nu ne interesează. Elementul cel mai interesant aici nu e nici măcar iepurele care ronțăie morcovul în cușcă, ci numărul de pe spatele lui. Nu un șase, nici un patru, nici măcar nouăsprezece virgulă cinci. E un opt. La el ne uităm și-l vedem cu toții. Nu v-am spus eu s-o faceți. Nu m-ați întrebat. Eu n-am deschis nicio clipă gura și nici voi n-ați deschis-o. Nu suntem nici măcar în același *an*, darămite în aceeași cameră... și totuși *suntem* împreună. Suntem aproape.

Mințile noastre sunt cele care s-au întâlnit.

V-am transmis imaginea unei mese cu o față de masă roșie pe ea, o cușcă, un iepure și numărul opt scris cu cerneală albastră. Voi ați receptat toate elementele, mai ales acel opt albastru. Comunicăm telepatic. Nu vorbărie goală, ci telepatie adevărată. N-o să zăbovesc asupra acestei idei, dar înainte să mergem mai departe trebuie să înțelegeți că nu încerc să vă vrăjesc; *există* o idee de subliniat.

Vă puteți apropia de actul scrisului cu nervozitate, emoție, speranță sau chiar cu disperare – senzația că nu veți reuși

niciodată să așterneți în scris tot ceea ce aveți în minte și în suflet. Vă puteți apropia de acest act cu pumnii încleștați și cu ochii mijiiți, pregătiți să faceți ravagii și să-i doborâți pe toți. Vă puteți apropia de el pentru că vreți să convingeți o fată să vă ia în căsătorie sau pentru că vreți să schimbați lumea. Apropiați-vă de el în orice fel doriți, dar nu cu lejeritate. Dați-mi voie să repet: *nu trebuie să vă apropiați cu lejeritate de pagina albă.*

Nu vă cer s-o faceți cu reverență sau fără îndoieli; nu vă cer să fiți corecți din punct de vedere politic sau să renunțați la simțul umorului (rugați-vă la Dumnezeu să aveți simțul umorului). Țasta nu e un concurs de popularitate, nu sunt Jocurile Olimpice ale moralei și nu suntem în biserică. Dar e vorba de *scris*, fir-ar să fie, nu de spălatul mașinii sau de aplicarea fardului de ochi. Dacă îl puteți lua în serios, avem de lucru împreună. Dacă nu puteți sau nu vreți, e timpul să închideți cartea și să faceți altceva.

Să spălați mașina, poate.

TRUSA CU UNELTE

1

Bunicul era dulgher,
Construia case, magazine și bănci,
fuma țigări Camel una după alta
și bătea cuie în scânduri.
Era echilibrat și întru totul sincer,
Și trăgea bine la rindea orice ușă
și vota cu Eisenhower
pentru că Lincoln a câștigat războiul.¹

Aceasta e una dintre poeziile lui John Prine pe care o îndrăgesc cel mai mult, probabil pentru că și bunicul meu era dulgher. Nu știu ce să zic de magazine și bănci, dar Guy Pillsbury și-a construit norma de case și a petrecut mulți ani asigurându-se că Oceanul Atlantic și asprele ierni de pe coastă nu vor distruge proprietatea lui Winslow Homer din Prout's Neck. Fazza fuma însă trabucuri, nu țigări Camel. Pe astea le fuma unchiul meu Oren, tot dulgher de meserie. Iar când a ieșit la pensie Fazza, unchiul Oren a fost cel care a moștenit trusa cu unelte a

¹ „Grandpa was a carpenter,/ he built houses, stores and banks,/ he chain-smoked Camel cigarettes/ and hammered nails in planks./ He was level-on-the-level,/ shaved even every door,/ and voted for Eisenhower/ 'cause Lincoln won the war.“

babacului. Nu-mi amintesc să fi fost în garaj în ziua când mi-am scăpat cărămida pe picior, dar probabil că stătea în obișnuitul ei loc de la intrarea în cămăruța în care vărul meu Donald își ținea crosele de hochei, patinele și mănușa de baseball.

Trusa cu unelte era uriașă. Avea trei niveluri, cele două de sus puteau fi detașate și toate trei aveau sertărașe dosite ca niște cutii chinezești. Era făcută de mână, desigur. Șipci din lemn negru ținute laolaltă de cuișoare și benzi de alamă. Capacul se închidea cu ivăre mari; pentru ochii mei de copil, acestea semănau cu încuietorile sufertașului unui ciclop. Partea superioară era drapată pe interior cu mătase, un lucru destul de bizar dat fiind contextul și încă mai surprinzător datorită desenului, trandafiri profirii ce se estompau într-un cenușiu de ulei și mizerie. De-o parte și alta avea mânere mari. Cu siguranță, n-ați văzut o asemenea trusă de vânzare la Wal-Mart sau Western Auto, credeți-mă. Când a devenit proprietarul ei, unchiul Oren a găsit pe fundul cutiei o gravură în alamă a unui celebru tablou de Winslow Homer – mi se pare că era *The Undertow*. După câțiva ani, a dus gravura la autentificat la un expert în Homer din New York și, după alți câțiva ani, am impresia că a vândut-o nu pe bani puțini. Cum sau de ce a intrat Fazza în posesia gravurii e un mister, însă despre originea trusei nu există nicio enigmă – o făcuse cu mâinile lui.

Într-o zi de vară, l-am ajutat pe unchiul Oren să înlocuiască un oblon rupt la un geam din spatele casei. Trebuie să fi avut opt sau nouă ani pe-atunci. Îmi amintesc că-l urmam cu oblonul cel nou ținut în echilibru pe cap, ca un indigen într-un film cu Tarzan. El ținea trusa de mânere, ducând-o la nivelul coapsei. Ca întotdeauna, unchiul Oren purta pantaloni kaki și-un tricou alb, curat. Transpirația îi sclipea în părul cărunț tuns cazon. De buza inferioară îi atârna o țigară Camel. (Când m-am întors după câțiva ani cu un pachet de Chesterfield în

buzunarul de la piept, le-a privit cu dispreț și le-a numit „țigări de carceră militară“.)

Am ajuns în cele din urmă la geamul cu oblonul rupt și așezat trusa jos cu un suspin zgomotos de ușurare. Când eu și cu Dave am încercat s-o ridicăm de la locul ei din garaj, ținând fiecare de câte un mâner, abia dacă am putut-o clinti. Sigur, pe atunci nu eram decât niște copii, dar bănuiam că trusa lui Fazza, atunci când era plină, cântărea între treizeci și cinci și cincizeci de kilograme.

Unchiul Oren m-a lăsat s-o deschid. Uneltele obișnuite se aflau la nivelul superior. Un ciocan, un fierăstrău, un clește, două chei fixe și una reglabilă; o nivelă cu acea ferestruică mistică în mijloc, o mașină de găurit (accesoriile erau ținute ordonat într-un sertar de dedesubt) și două șurubelnițe. Unchiul Oren mi-a cerut o șurubelniță.

– Care? am întrebat.

– Oricare, mi-a răspuns.

Oblonul rupt se ținea în șuruburi cu capăt în buclă și nu conta ce șurubelniță folosea, cea simplă sau în cruce; la astfel de șuruburi doar înfigeai șurubelnița în buclă și roteai așa cum rotești levierul odată ce ai desfăcut piulița de la roată.

Unchiul Oren a scos șuruburile – erau opt în total și mi le-a dat să le țin bine –, apoi a scos oblonul vechi. L-a sprijinit de casă și l-a ridicat pe cel nou. Găurile din rama lui se potriveau cu găurile din rama ferestrei. Văzând asta, unchiul Oren a mormăit a aprobare. A luat șuruburile înapoi de la mine, unul după altul, le-a înșurubat la început cu degetele, apoi le-a strâns așa cum le și desfăcuse, introducând șurubelnița în buclă și rotindu-le.

Când oblonul era la locul lui, unchiul Oren mi-a dat șurubelnița și mi-a spus s-o pun la loc în trusă și „să-i pun zăvoarele“. M-am executat, dar eram nedumerit. L-am întrebat de ce s-a cărat cu toată trusa lui Fazza până acolo, dacă n-a

avut nevoie decât de o singură șurubelniță. Putea să aducă șurubelnița în buzunarul de la spate al pantalonilor.

— Mda, dar, Stevie, a zis, aplecându-se să apuce mânerul, nu știam ce mai puteam găsi de făcut odată ajuns aici, corect? E mai bine să ai uneltele cu tine. Dacă nu, s-ar putea să dai peste ceva neașteptat și să te descurajezi.

Ce încerc să spun e că pentru a scrie cât se poate de bine e de datoriu fiecăruia să-și construiască propria trusă cu unelte și apoi să-și dezvolte mușchii necesari pentru a o duce cu el. Astfel, în loc să te trezești în fața unui lucru greu și să te descurajezi, vei pune poate mâna pe unealta potrivită și vei trece imediat la lucru.

Trusa lui Fazza avea trei niveluri. Cred că a voastră ar trebui să aibă cel puțin patru. Puteți avea cinci sau șase, presupun, dar ajungi la un punct când trusa cu unelte devine prea mare ca să mai fie portabilă și astfel își pierde principala calitate. De asemenea, o să vreți să aveți toate sertărașele alea pentru șuruburi și piulițe, și cuie, dar unde le veți plasa și ce veți pune în ele... ei bine, asta-i căruciorul vostru roșu, nu-i așa? Veți descoperi că deja aveți majoritatea uneltelor de trebuință, dar vă sfătuiesc să vă uitați din nou la fiecare în parte în timp ce le puneți în trusă. Încercați să le priviți ca și când le-ați vedea pentru întâia dată și, dacă unele sunt ruginite (cum s-ar putea să fie dacă n-ați mai făcut asta serios de-o bună bucată de vreme), curățați-le.

Locul uneltelor obișnuite e deasupra. Cea mai obișnuită dintre toate, pâinea scrisului, este vocabularul. În acest caz, puteți continua liniștiți să folosiți ceea ce aveți deja fără cea mai mică senzație de vină sau inferioritate. Cum i-a spus prostituata marinarului timid: „Nu contează cât de multe ai, scumpule, ci cum le folosești.“

Unii scriitori au un vocabular uriaș; acestea sunt persoanele care ar ști dacă există cu adevărat ceva care să se cheme

„ditiramb insalubru“ sau „anecdotist parșiv“, persoane care de treizeci de ani nu greșesc niciun răspuns la cele mai înfiorătoare teste lingvistice cu câte trei variante pentru fiecare întrebare. De exemplu:

Aspectul coriaceu, indeteriorabil și aproape indestructibil era un atribut inerent al formei de organizare a ființei și aparținea unui anumit ciclu paleogen de evoluție a nevertebratelor totalmente străin capacității noastre speculative.¹

H.P. LOVECRAFT, *În munții nebuliei*

V-a plăcut? Iată un altul:

În unele dintre cupe nu era nicio urmă c-ar fi fost plantat ceva; în altele, lujerii ofiliți stăteau drept mărturie a unei impenetrabile prădăciuni.²

T. CORAGHESSAN BOYLE, *Budding Prospects*

Și un al treilea – acesta e unul bun, o să vă placă:

Cineva smulse năframa de pe ochii bătrânei, care fu dusă de acolo împreună cu jonglerul și, când compania se abandonează somnului, iar focul jos huruia în rafalele vântului ca un lucru însuflețit, cei patru se lăsă pe vine în jurul luminii, printre ciudații lor sclavi, și priviră cum flăcările zimțate zburau odată cu vântul ca aspirate de-un maelstrom din spațiul necuprins

¹ „The leathery, undeteriorative, and almost indestructible quality was an inherent attribute of the thing's form of organization, and pertained to some paleogen cycle of invertebrate evolution utterly beyond our powers of speculation.“

² „In some [of the cups] there was no evidence whatever that anything had been planted; in others, wilted brown stalks gave testimony to some inscrutable depredation.“

și gol, un vârtej din acel pustiu în fața căruia trecerea omului și socotelile lui erau deopotrivă suprimate.¹

CORMAC MCCARTHY, *Meridianul sângelui*

Alți scriitori folosesc vocabulare mai restrânse, mai simple. Exemplele de genul ăsta nu mi se par necesare, dar vă ofer totuși câteva dintre preferatele mele:

Ajunse la râu. Râul era acolo.²

ERNEST HEMINGWAY, *Big Two-Hearted River*

Îl surprinseră pe copil făcând ceva urât sub tribune.³

THEODORE STURGEON, *Some of Your Blood*

Iată ce s-a întâmplat.⁴

DOUGLAS FAIRBAIRN, *Shoot*

Unii dintre proprietari erau buni la suflet pentru că urau ce aveau de făcut, iar alții erau furioși pentru că urau să fie cruți, în vreme ce alții erau reci din fire pentru că descoperiseră cu mult timp în urmă că nu poți fi proprietar decât dacă ești rece cu lumea.⁵

JOHN STEINBECK, *Fruitele mâinii*

¹ „Someone snatched the old woman’s blindfold from her and she and the juggler were clouted away and when the company turned in to sleep and the low fire was roaring in the blast like a thing alive these four yet crouched at the edge of the firelight among their strange chattels and watched how the ragged flames fled down the wind as if sucked by some maelstrom out there in the void, some vortex in that waste apposite to which man’s transit and his reckonings alike lay abrogate.“

² „He came to the river. The river was there.“

³ „They caught the kid doing something nasty under the bleachers.“

⁴ „This is what happened.“

⁵ „Some of the owner men were kind because they hated what they had to do, and some of them were angry because they hated to be cruel, and some of them were cold because they had long ago found that one could not be an owner unless one were cold.“

Fraza lui Steinbeck este deosebit de interesantă. În engleză are o lungime de cincizeci de cuvinte. Dintre acestea, treizeci și nouă sunt monosilabice. Rămân unsprezece, dar până și numărul ăsta e înșelător; Steinbeck folosește „pentru că“ de trei ori, „proprietar“ de două și „urau“ tot de două ori. În toată fraza nu există niciun cuvânt mai lung de două silabe. Structura e complexă; vocabularul nu e departe de cel comun. *Fruitele mâniei* este, desigur, un roman foarte bun. Cred că și *Meridianul sângelui* este, deși sunt fragmente mari din el pe care nu le înțeleg în întregime. Și-atunci? Tot așa, nu reușesc să deslușesc nici cuvintele multor cântece populare care-mi plac.

Există și lucruri pe care nu le veți găsi în dicționar, dar fac parte tot din vocabular. Aruncați o privire:

- Egggh, cev'ei? Cev'ei dă la mine?
- Uite-l pe Hymie!
- Nnn! Nnnn! Nnnn!
- Mânca-mi-ai cariciu', onorabile.
- Yeggghhh, du-te-n mă-ta și tu, prostule!¹

TOM WOLFE, *Rugul deșertăciunilor*

Acesta din urmă e limbaj de stradă redat în manieră fonetică. Puțini scriitori au abilitatea lui Wolfe de a reda astfel de lucruri în scris. (Elmore Leonard e alt scriitor care știe s-o facă.) Sunt elemente ale rap-ului de stradă care ajung în cele din urmă în dicționar, dar numai după ce devin inofensive.

¹ „«Egggh, whaddaya? Whaddaya want from me?»
«Here come Hymie!»
«Unnh! Unnnh! Unnnhh!»
«Chew my willie, Yo' Honor.»
«Yeggghhh, fuck you, too, man!»“

DESPRE SCRIS

Nu există câini răi, potrivit titlului unui popular manual de dresaj, dar să nu-i spuneți asta părintelui unui copil schilodit de un pitbull sau de un rottweiler; el sau ea s-ar putea să vă spargă nasul. Și oricât de mult aș vrea să-i încurajez pe cei care încearcă pentru prima dată să scrie serios, nu pot minți spunând că nu există scriitori proști.¹ Scuze, dar există *mulți* scriitori proști. Unii sunt pe statul de plată la ziarul din localitatea voastră, fac de obicei cronici producțiilor teatrale de mică amploare sau ridică în slăvi echipele sportive locale. Unii și-au croit drum cu stiloul pe hârtie până în case din Marea Caraibilor, lăsând în urma lor o dâră de adverbe pulsânde, personaje de lemn și josnice diateze pasive. Alții se țin cu dinții de recitalurile de poezie, îmbrăcați în helânci negre și pantaloni kaki șifonați; declamă tot soiul de lucruri ridicole în versuri despre „furioșii mei sâni de lesbiană“ și „aleea înclinată în care-am strigat numele mamei“.

Scriitorii alcătuiesc piramida pe care o găsim în toate zonele de manifestare a talentului și creativității umane. La baza ei

¹ Joc de cuvinte intraductibil: în limba engleză autorul folosește cuvântul *bad* cu referire atât la câini, cât și la scriitori, însă în limba română folosim sintagma „scriitor prost“, nu „scriitor rău“ (n. ed.).

sunt cei proști. Deasupra lor e un grup ușor mai restrâns, totuși mare și primitiv; aceștia sunt scriitorii competenți. Pot fi găsiți și în cadrul redacțiilor ziarelor din localitatea voastră, pe rafturile librăriei locale și la lecturile publice de poezie. Sunt oameni care înțeleg cumva că, deși s-ar putea ca o lesbiană să fie furioasă, sânii ei tot sâni rămân.

Următorul nivel e mult mai restrâns. Aceștia sunt scriitorii cu adevărat buni. Deasupra lor – deasupra noastră, aproape a tuturor – sunt cei din categoria Shakespeare, Faulkner, Yeats, Shaw și Eudora Welty. Ei sunt geniile, accidentele divine, înzestrați într-un mod ce depășește puterea noastră de înțelegere, darămite de egalare. La naiba, majoritatea genilor nu sunt în stare să se înțeleagă pe sine și mulți dintre ei duc vieți triste, dându-și seama (măcar la un anumit nivel) că nu sunt altceva decât niște ciudățenii norocoase, versiunea intelectuală a fotomodelelor fugite de acasă, cărora le-a fost dat, cu totul întâmplător, să vină pe lume cu pomeți perfecți și sâni potriviți modei timpului lor.

Mă apropii de miezul acestei cărți cu două teze, amândouă simple. Prima este că o bună scriitură constă în stăpânirea elementelor fundamentale (vocabulary, elemente de stil) și apoi în umplerea nivelului al treilea al trusei cu uneltele potrivite. A doua e că, deși este imposibil să faci dintr-un scriitor prost unul competent și deși este la fel de imposibil să faci un scriitor genial dintr-unul bun, este totuși posibil, cu multă muncă grea, dăruire și ajutor din partea altora, să faci un scriitor bun dintr-unul doar competent.

Mă tem că ideea asta e respinsă de mulți critici, dar și de o sumedenie de profesori care predau arta scrisului. Mulți dintre aceștia au vederi largi în politică, dar sunt încuiați la minte când vine vorba de domeniile proprii de activitate. Bărbați și femei gata oricând să iasă în stradă pentru a protesta

la adresa excluderii afroamericanilor și a americanilor nativi (îmi imaginez ce-ar fi spus domnul Strunk despre acești termeni politic corecți, dar atât de împiedicați) din *country club*-ul local sunt deseori aceiași bărbați și femei care le spun studenților că aptitudinea de a scrie e fixă și imuabilă; odată conțopist, conțopist rămâi. Chiar dacă un scriitor se ridică în ochii unui critic influent sau doi, el/ea își poartă întotdeauna în cârcă reputația inițială, ca o respectabilă femeie căsătorită care a fost în adolescență puțin prea libertină. Unii oameni pur și simplu nu uită, asta-i tot, și o bună parte din critica literară servește doar la întărirea unei caste vechi ca snobismul intelectual care i-a dat naștere. Raymond Chandler poate că e recunoscut acum drept o importantă figură a literaturii americane din secolul XX, o voce care a descris precoce dezordinea vieții urbane în anii de după al Doilea Război Mondial, dar sunt o mulțime de critici care ar respinge o asemenea judecată fără niciun drept de apel. E un mediocru! strigă ei cu indignare. Un mediocru cu pretenții! De cea mai joasă speță! Genul acela care crede că poate trece drept unul dintre noi!

Criticii care încearcă să se ridice deasupra acestei rigidități intelectuale au de obicei puțini sorți de izbândă. Colegii lor poate că-l acceptă pe Chandler la masa celor mari, dar probabil că-l vor pune să șadă sub masă. Și mai sunt întotdeauna cei care șușotesc: *E unul care vine din tradiția pulp, știi... cu toate acestea, se comportă destul de bine, nu?... știi că a scris pentru Black Mask în anii '30... da, regretabil...*

Până și Charles Dickens, acest Shakespeare al romanului, a întâmpinat un constant atac critic ca rezultat al subiectelor sale deseori senzaționale, al fecundității sale neobosite (când nu crea romane, el și soția lui creau copii) și, desigur, al succesului pe care l-a avut în rândul cititorilor inculți din timpul său și al nostru. Criticii și savanții n-au avut niciodată încredere

în succesul de public. Deseori, neîncrederea lor e justificată. În alte cazuri, e doar o scuză pentru a nu gândi. Nimeni nu reușește să fie mai leneș din punct de vedere intelectual decât o persoană cu adevărat inteligentă; oferă-le celor inteligenți o ocazie cât de mică și vor ridica vâslele, lăsându-se purtați în derivă... moțâind până-n Bizanț, am putea spune.

Așa că, da – mă aștept să fiu acuzat de unii că propovăduiesc o filozofie à la Horatio Alger¹, aflată sub semnul unei voioase inconștiențe, că-mi apăr prin asta propria reputație nu tocmai nepătată și că-i încurajez pe oamenii care „nu sunt tocmai de nivelul nostru, bătrânul meu“ să ceară înscrierea la *country club*. Cred că voi putea suporta asta. Dar înainte să mergem mai departe, dați-mi voie să repet premisa mea de bază: dacă sunteți un scriitor prost, nimeni nu vă poate ajuta să deveniți unul bun sau măcar competent. Dacă sunteți bun și vreți să fiți genial... lăsați-o baltă.

Ceea ce urmează e tot ce știu despre cum să scrii ficțiune de calitate. Voi fi cât mai concis posibil, pentru că timpul vostru e valoros, ca și al meu de altfel, și știm bine cu toții că orele pe care le petrecem vorbind despre scris sunt ore pe care nu le petrecem *chiar* scriind. Voi fi cât mai optimist posibil, pentru că așa-mi stă în fire și pentru că iubesc meseria asta. Vreau s-o iubiți și voi. Dar dacă nu vreți să munciți pe brânci, e inutil să încercați să scrieți bine – rămâneți la nivelul competent și fiți recunoscători că măcar aveți unde să vă întoarceți. Există o muză², dar nu-l veți vedea intrând fără să atingă podeaua în

¹ Horatio Alger (1832-1899), scriitor american de cărți moralizatoare de aventură, cum ar fi *Ragged Dick*, în care apar băieți din familii sărace care, prin muncă grea și pricepere, ajung bogați și respectați (n. tr.).

² Prin tradiție, muzele sunt femei, dar a mea e bărbat; mă tem că va trebui să ne mulțumim cu asta (n. a.).

camera în care scrieți și presărând praf magic creator peste mașina voastră de scris sau peste computer. Muza locuiește sub pământ. Îi place să stea în beci. Trebuie să coborâți la nivelul lui și, odată ajunși acolo, trebuie să-i mobilați un apartament în care să trăiască. Cu alte cuvinte, voi trebuie să faceți toată munca fizică, în vreme ce muza șade și fumează trabucuri și-și admiră cupele câștigate la popice și se preface că nu vă vede. Credeți că e corect așa? *Eu* cred că da. Poate că tipul ăsta pe care-l am pe post de muză nu-i prea arătos și poate că nu-i prea place să stea de vorbă (eu, din partea muzei mele, primesc doar mormăieli ursuze, dacă nu e în timpul serviciului), dar el are inspirația. E corect să faceți voi toată munca și să vă consumați toată energia, pentru că muza cu trabuc și aripioare are o desagă plină de magie. Sunt lucruri acolo care vă pot schimba viața.

Credeți-mă, știu ce spun.

1

Dacă vreți să fiți scriitori, trebuie să faceți două lucruri mai presus de toate: citiți mult și scrieți mult. Nu cunosc niciun mod de a ocoli aceste două lucruri, nicio scurtătură.

Eu sunt un cititor lent, dar reușesc de obicei să parcurg șaptezeci sau optzeci de cărți pe an, majoritatea romane. Nu citesc cu gândul de a învăța meserie; citesc pentru că-mi place să citesc. Asta fac eu seara, tolănit în fotoliul meu albastru. La fel, nu citesc romane pentru a studia arta romanului, ci pur și simplu pentru că-mi plac poveștile. Și totuși, avem aici un proces de învățare. Fiecare carte pe care o deschideți are propria lecție sau lecții de oferit, iar destul de des din cărțile proaste ai mai multe de învățat decât din cele bune.

Când eram în clasa a opta, am dat peste un roman în ediție de buzunar de Murray Leinster, un scriitor de pulp science

fiction care a scris cu precădere în anii '40-'50, când reviste ca *Amazing Stories* plăteau un penny pe cuvânt. Citisem și alte cărți de-ale domnului Leinster, destule ca să știu că scrierile sale erau de calitate diferite. Povestea aceea, în special, despre extracțiile miniere din centura de asteroizi, era una dintre încercările sale mai puțin izbutite. Numai că sunt prea blând. Era de fapt îngrozitoare, o poveste populată de personaje de carton, prinse într-o intrigă cusută cu ață albă. Mai rău decât orice (sau așa mi s-a părut mie atunci), Leinster se îndrăgostise de cuvântul *zel*. Personajele priveau apropierea asteroizilor plini de minereu cu *zâmbete zeloase*. Personajele se așezau la cină la bordul astronavei lor miniere cu o *nerăbdare zeloasă*. Aproape de sfârșitul cărții, eroul o strângea pe pieptoasa eroină blondă într-o *îmbrățișare zeloasă*. Pentru mine, acesta a fost echivalentul literar al unui vaccin împotriva variolei: niciodată, din câte știu, n-am folosit cuvântul *zel* într-un roman sau într-o povestire. Cu voia Domnului, n-o voi face niciodată.

Asteroid Miners (nu acesta era titlul, dar e pe-aproape) a fost o carte importantă pentru viața mea de cititor. Aproape toată lumea își amintește când și-a pierdut virginitatea, iar majoritatea scriitorilor își amintesc prima carte pe care au lăsat-o jos spunându-și: *Pot scrie mai bine de atât. La naiba, scriu mai bine de atât!* Ce poate fi mai încurajator pentru scriitorul în devenire decât să-și dea seama că opera lui sau a ei e fără îndoială mai bună decât a cuiva care a fost chiar plătit s-o scrie?

Cel mai bine înveți ce să nu faci citind proză de calitate proastă – un roman ca *Asteroid Miners* (sau *Valea păpușilor*, *Florile de la mansardă* sau *Podurile din Madison County*, ca să amintesc doar câteva) valorează cât un semestru întreg la o școală bună de scris, chiar și incluzând seminarele vreunui invitat supercelebru.

Scriitura de calitate, pe de altă parte, îl învață pe scriitorul aspirant stilul, narațiunea elegantă, dezvoltarea intrigii, crearea

personajelor credibile și sinceritatea narativă. Un roman precum *Fruitele mâniei* îl poate face pe tânărul scriitor să vibreze de disperare și de buna, tradițională, invidie – „Nu voi fi niciodată în stare să scriu ceva la fel de bun nici dacă trăiesc o mie de ani“ –, dar astfel de sentimente pot servi și ca îndemn, făcându-l pe scriitor să muncească mai mult și să țintească mai sus. Să te simți copleșit de o poveste minunată istorisită magistral – să fii zdrobit, de fapt – face parte din necesarul proces de formare a oricărui scriitor. Nu poți spera să copleșești pe cineva cu forța scrisului tău dacă n-ai trecut mai întâi tu prin asta.

Așadar, citim pentru a vedea cum e scriitura proastă sau de-a dreptul execrabilă; o asemenea experiență ne ajută să recunoaștem acele grozăvii atunci când se furișează în propria noastră operă și să le evităm. Citim și pentru a ne măsura puterile cu cei buni și foarte buni, pentru a ne forma o idee despre tot ceea ce se poate face. Și citim pentru a experimenta stiluri diferite.

V-ați putea trezi că adoptați un stil pe care-l găsiți deosebit de emoționant, iar asta nu e deloc rău. Când îl citeam pe Ray Bradbury în copilărie, scriam ca Ray Bradbury: totul era verde și minunat și văzut printr-o lentilă purtând patina nostalgiei. Când îl citeam pe James M. Cain, tot ce scriam ieșea sec, gol și crud. Când îl citeam pe Lovecraft, proza mea devenea luxuriantă și bizantină. Am scris povești în anii adolescenței în care toate aceste stiluri se amestecau într-o tocană destul de comică. Genul ăsta de cocktail stilistic este o parte necesară a dezvoltării stilului personal, dar nu se petrece de la sine. Trebuie să citești tot felul de cărți, în același timp rafinându-ți (și redefinindu-ți) mereu opera. Îmi vine greu să cred că oamenii care citesc foarte puțin (sau deloc, în unele cazuri) pot avea ambiția să scrie și se așteaptă ca altora să le placă ce-au scris, dar știu că așa stau lucrurile. Dacă aș avea câte un bănuț pentru fiecare persoană care mi-a spus că

el/ea vrea să devină scriitor/scriitoare, dar că „nu are timp să citească“, mi-aș putea cumpăra o friptură mare și frumoasă. Pot să fiu direct? Dacă nu aveți timp să citiți, nu aveți timp (sau uneltele necesare) să scrieți. Mai simplu nici că se poate.

Lectura e centrul creativ al vieții unui scriitor. Iau o carte cu mine oriunde merg și descopăr că sunt tot felul de ocazii pentru a mai citi câte o pagină. Trucul e să învățați să citiți pe bucățele, nu doar pe calupuri. Sălile de așteptare au fost făcute pentru citit – o știm cu toții! Dar același lucru e valabil și pentru foaierea teatrului înainte de spectacol, pentru lungile și plictisitoarele cozi la mai știu eu ce ghișeu și pentru locul acela aflat în fruntea listei tuturor: buda. Puteți citi chiar și-n timp ce conduceți, grație revoluției cărților audio. Dintre cărțile pe care le citesc într-un an, între șase și douăsprezece sunt pe casete audio. Cât despre toate splendidele transmisiuni radio pe care le pierdeți, să fim sinceri: de câte ori poți să-i asculți pe Deep Purple cu „Highway Star“?

Lumea bună consideră că a citi în timpul mesei e o dovadă a lipsei de maniere, dar dacă vă așteptați să aveți succes ca scriitori manierele ar trebui să se numere printre ultimele voastre griji. Ultimul loc ar trebui să fie ocupat de lumea bună și ceea ce așteaptă ea de la voi. Dacă aveți de gând să scrieți cu toată sinceritatea posibilă, zilele voastre ca persoane din lumea bună sunt oricum numărate.

Unde altundeva puteți citi? O puteți face oricând și pe bicicleta medicală sau pe mai știu eu ce aparat folosiți la sala de sport pentru a vă întreține fizic. Eu încerc să fac asta câte o oră pe zi și cred că mi-aș ieși din minți dacă nu aș avea un roman bun care să-mi țină companie. Majoritatea sălilor de sport (cele de acasă, ca și cele din oraș) sunt dotate acum cu televizoare, dar televizorul – când faceți gimnastică sau orice altceva – e mai mult sau mai puțin ultimul lucru de care are nevoie un scriitor aspirant.

Dacă simțiți că, în timp ce faceți gimnastică, nu rezistați fără ultimele analize politice de la CNN sau fără știrile de ultimă oră despre piața de capital de la MSNBC sau fără rezultatele sportive în direct de la ESPN, e timpul să vă întrebați cât de serios aveți intenția să deveniți scriitori. Trebuie să fiți dispuși să urmați fără rezerve calea imaginației, iar asta înseamnă, mă tem, că trebuie să renunțați la Geraldo, Keith Obermann și Jay Leno. Lectura trebuie făcută pe îndelete, iar „ugerul din sticlă“ de la care ne hrănim ne răpește prea mult timp.

Odată debarasați de efemera nevoie de televizor, majoritatea oamenilor descoperă bucuria de a citi. Aș vrea să adaug că stingerea acelei cutii de palavre nesfârșite vă va îmbunătăți foarte probabil nu doar calitatea scriiturii, ci și calitatea vieții. Să fie oare un sacrificiu atât de dureros? De câte reluări ale serialelor *Frasier* și *Spitalul de urgență* e nevoie pentru ca viața să vă fie completă? De câte emisiuni comerciale cu Richard Simmons? De câte *talk-show*-uri economice sterile la CNN? Măi, să fie, nu mă stârni! Jerry-Springer-Dr.-Dre-Judecătorul-Judy-Jerry-Falwell-Donny-și-Marie, mi-am încheiat pledoaria.

Când fiul meu Owen avea cam șapte ani, s-a îndrăgostit de formația lui Bruce Springsteen, E Street Band, în special de Clarence Clemons, saxofonistul cel corpolent. Owen s-a hotărât că vrea să învețe să cânte precum Clarence. Eu și soția mea am fost amuzați și încântați de această ambiție. Eram, de asemenea, plini de speranțe, așa cum ar fi orice părinte, că băiatul nostru se va dovedi a fi un talent, poate chiar un fel de geniu. De Crăciun, i-am luat lui Owen un saxofon tenor și un curs cu Gordon Bowie, unul dintre muzicienii de prin părțile noastre. Apoi ne-am încrucișat degetele și-am sperat să iasă totul cât mai bine.

Șapte luni mai târziu, i-am propus soției mele să întreru-pem lecțiile de saxofon, dacă ar fi fost de acord și Owen. A fost

și, pe deasupra, a arătat o ușurare vizibilă – nu voise s-o spună el însuși, mai ales după ce ne rugase să-i luăm un saxofon, dar șapte luni fuseseră un răstimp suficient de lung ca să-și dea seama că, deși îi plăcea sunetul puternic al lui Clarence Clemons, saxofonul pur și simplu nu i se potrivea – Dumnezeu nu-l înzestrase cu acest talent.

Am intuit-o, dar nu pentru că Owen ar fi încetat să mai exerseze, ci pentru că exersa numai în intervalele pe care i le stabilise domnul Bowie: o jumătate de oră după școală, patru zile pe săptămână, plus o oră în weekend. Owen învățase notele și gamele – nu avea probleme cu memoria, plămâni sau coordonarea ochi-mână –, dar nu l-am auzit niciodată îndepărtându-se de la normă, surprinzându-se singur cu ceva nou, bucurându-se de propria muzică. Și, odată ce termina studiul, instrumentul se întorcea în cutie și acolo rămânea până la următoarea lecție sau repetiție. Am dedus din asta că între saxofon și fiul meu nu s-ar fi stabilit niciodată o legătură puternică; ar fi fost totul o repetiție continuă. Asta nu e bine. Dacă nu simți plăcere, pur și simplu nu e bine. E mai bine să încerci altceva care te binedispune și pentru care descoperi că ai talent.

În fața talentului, ideea de repetiție impusă nu mai are sens; când găsești ceva la care ești talentat, o faci (orice *ar fi* asta) până-ți sângerează degetele sau simți că-ți cad ochii din cap. Chiar și atunci când nu ascultă nimeni (sau citește, sau privește), orice sesiune e o demonstrație de bravură, pentru că e fericit creatorul. Poate chiar extaziat. Asta se aplică atât la citit și scris, cât și la mânăuirea unui instrument muzical, lovirea unei mingi de baseball sau la o tură de pistă de alergare. Seriosul program de lectură și scris pe care-l susțin – între patru și șase ore pe zi, constant – nu vi se va părea greu dacă vă place într-adevăr să faceți lucrurile astea și aveți înclinație pentru ele; de fapt, s-ar putea să urmați deja un asemenea program. Dacă însă simțiți că aveți nevoie să

cereți permisiunea de a citi și a scrie tot ce vă dorește sufletul, considerați-o imediat acordată de subsemnatul.

Aspectul cu adevărat important al lecturii e că favorizează o intimitate dezinvoltă față de actul scrisului; pui piciorul în țara scriitorului cu toate documentele mai mult sau mai puțin în ordine. Lectura constantă vă va atrage într-un loc (o dispoziție mentală, dacă vă place expresia) în care puteți scrie cu înflăcărare și fără rușine. Vă mai oferă și o cunoaștere tot mai largă a ceea ce s-a făcut deja și a ceea ce încă nu s-a făcut, a ceea ce e vechi și a ceea ce e proaspăt, a ceea ce trăiește în pagină și a ceea ce moare (sau a murit deja). Cu cât citiți mai mult, cu atât veți risca mai puțin să deveniți ridicoli cu stiloul sau cu tastatura.

2

Dacă „citiți mult, scrieți mult“ e Prima Poruncă – și vă asigur că așa este – ce înseamnă a scrie mult? Asta variază, desigur, de la scriitor la scriitor. Una dintre poveștile mele preferate pe acest subiect – probabil mai mult mit decât realitate – se referă la James Joyce¹. Potrivit relatării, într-o zi, venind să-i facă o vizită, un prieten l-a găsit pe marele om tolănit pe masa de scris într-o postură de extremă disperare.

– James, care e problema? a întrebat prietenul. Scrisul este de vină?

Joyce a aprobat fără măcar să ridice capul pentru a se uita la prietenul său. Sigur că scrisul era de vină; nu e el întotdeauna vinovatul?

¹ Sunt multe povești minunate despre Joyce. Preferata mea dintre toate este că, atunci când a început să-i slăbească vederea, s-a apucat să scrie îmbrăcat în uniformă de lăptar. Convins, se pare, că aceasta reflecta pe pagină lumina soarelui (n. a.).

– Câte cuvinte ai reușit să scrii astăzi? a continuat prietenul. Joyce (încă pradă disperării, încă ținându-și fața în jos pe masă):

– Șapte.

– Șapte? Dar, James... asta-i *bine*, cel puțin pentru tine!

– Da, a zis Joyce, ridicând în sfârșit privirea. Presupun că da... dar nu știu în ce *ordine* vin!

De cealaltă parte a spectrului sunt scriitorii precum Anthony Trollope. El scria romane de dimensiuni uriașe (*Can You Forgive Her?* („Poți s-o ierți?”) e un exemplu destul de bun; pentru un public modern ar putea fi reintitulat *Can You Possibly Finish It?* („Poți să-l termini?”) și le scotea pe bandă cu o surprinzătoare regularitate. Era funcționar la Departamentul Poștal Britanic (cutiile poștale roșii răspândite în toată Marea Britanie au fost invenția lui Anthony Trollope); scria vreme de două ore și jumătate în fiecare dimineață înainte să plece la serviciu. Orarul ăsta era bătut în cuie. Dacă se afla la mijlocul unei propoziții când expirau cele două ore și jumătate, lăsa propoziția neterminată până dimineața următoare. Iar dacă se întâmpla să-și termine una dintre cărțile cu gabarit depășit, a câte șase sute de pagini fiecare, și-i mai rămâneau cincisprezece minute din acea sesiune, scria „Sfârșit“, punea manuscrisul deoparte și începea lucrul la următoarea carte.

John Creasey, un autor britanic de romane polițiste, a scris cinci sute (da, ați citit corect) de romane sub zece nume diferite. Eu am scris treizeci și cinci sau pe-acolo – unele de lungime trollopiană – și sunt considerat prolific, însă par de-a dreptul un leneș pe lângă Creasey. Câțiva alți romancieri contemporani (printre care Ruth Rendell/Barbara Vine, Evan Hunter/Ed McBain, Dean Koontz sau Joyce Carol Oates) au scris cu siguranță la fel de mult ca și mine; unii dintre ei chiar cu mult mai mult.